

Рождественська І. Є.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов та професійної мовної підготовки
Університету митної справи і фінансів

УКРАЇНСЬКИЙ КОД ПОЛЬСЬКОЇ РЕЦЕПЦІЇ «ВИБРАНИХ МІСЦЬ ІЗ ЛИСТУВАННЯ З ДРУЗЬЯМИ» МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Анотація. Стаття присвячена проблемі сучасної польської рецепції творчості Миколи Гоголя. Об'єктом дослідження є травелог Мар'яна Сwoжєня «Опис країни Гог» як текст, що сприяє формуванню нового прочитання «Вибраних місць із листування з друзями» М. Гоголя. Метою роботи є комплексний аналіз особливостей української складової частини в структурі твору, що являє собою український код травелогу М. Сwoжєня, вивчення генологічних можливостей травелогу в міжкультурному перекладі. Дослідження проводилося в контексті геопоетики, інтерпретації, міжкультурного діалогу. Значна увага приділяється сутності, природі та характеристикам образу Гоголя у свідомості польського читача. Гоголь у польській літературній культурі відомий як письменник, який зобразив Російську імперію в «Петербурзьких повістях» та провінцію імперії Малоросію в повістях «Вечорів на хуторі біля Диканьки» та «Миргороду», Росію як царську державу в «Ночі перед Різдом», «Ревізорі», «Мертвих душах», із православною Росією польський читач мав познайомитися в релігійних трактатах письменника. При цьому зазначається, що на формування нового канону прочитання Гоголя великою мірою вплинула географічна оптика, спрямована на тлумачення пограничної ідентичності письменника. Зазначено географічний символізм початку «Опису» від трикутника трьох імператорів, місця колишнього стику кордонів трьох держав: Російської імперії, Пруссії і Австрійської імперії, що знаходиться на території Сілезького воєводства, що вказує на спробу постколоніального прочитання творчості Гоголя. Дослідження продемонструвало, що трансформація поглядів автора подорожнього щоденника від чужинця до сина, громадянина, мешканця України готує потенційного читача до проникливого прочитання творів Гоголя. Доведено, що український код міжкультурного перекладу стає ключем до розуміння «Вибраних місць із листування з друзями», адже лише завдяки жертві Гоголя, на думку М. Сwoжєня, можлива теодицея Російської імперії, про яку колись писав А. Міцкевич. Перспективою подальших досліджень має стати глибше вивчення творчих відносин та паралелей між творчістю Миколи Гоголя та Великою Еміграцією.

Ключові слова: Гоголь, геопоетика, інтерпретація, міжкультурний діалог, переклад.

Постановка проблеми. Творчість Миколи Гоголя в Польщі в останнє десятиріччя переживає справжній ренесанс. Йдеться про нові переклади, театральні постановки, переглядається питання про непрямі зв'язки між літературою і філософією. Натомість всебічна характеристика особливостей сучасної рецепції творчості письменника залишається невивченою проблемою. Крім того, на тлі похваллення перекладацької активності, тобто спочатку здійснення повторних перекладів, між-

семіотичних перекладів, появи ілюстрованих видань Гоголя, варто враховувати і явища міжкультурного перекладу, наприклад, у подорожньому щоденнику М. Сwoжєня «Опис країни Гог» [25].

Прикметною рисою сучасної рецепції класика стає не лише увага до власне творів, але й вивчення того, що П.В. Михед назвав «навкологолівським» культурним ареалом [11, с. 39]. Така рецепція зафіксована в репортажі з подорожі слідами Гоголя восени 2007 року М. Сwoжєня «Опис країни Гог». Назву подорожнього щоденника розуміємо як «Опис (У)країни Гог(оля)», бо на обкладинці видання літера «У» в дужках присутня, сама назва розміщена на фоні портрета письменника, наприкінці книги її автор констатує, що повертається до Польщі, але не залишає «країни Гоголя» [25, с. 227]. Опис України готує польського читача до розуміння «Вибраних місць із листування з друзями» і всієї творчості Гоголя в контексті української історії за допомогою категорії пам'яті. Цей твір потребує окремого дослідження, оскільки являє спосіб входження до сучасної літературної культури Польщі «Вибраних місць із листування з друзями». Польський письменник вперше намагається закріпити твір Гоголя у свідомості вітчизняного читача через українську складову частину спадщини класика. Як стверджує І. Козлик, «не можна сьогодні оминати складне й актуальне питання про сенс дискусій стосовно того, до якої національної літератури належить творчість М.В. Гоголя» [9, с. 97]. У подорожньому щоденнику польський автор долучається до цієї дискусії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема, що розглядається, а саме тема реінтерпретації Гоголя, перерахування «Вибраних місць» є відгалуженням більш широкої теми, що її Ю. Барабаш визначив як «самотність Гоголя» [3], маючи на увазі і літературну, і життєву відокремленість письменника [3]. Концепт самотності, як зазначає Ю. Барабаш, є похідним від роздумів Дмитра Чижевського про «невідомого Гоголя». Чижевський пояснював духовну самотність Гоголя походженням класика: з української провінції і тим самим з іншої, попередньої культурної епохи. Сучасні розвідки, присвячені «самотності Гоголя» в широкому розумінні, зосереджено на дослідженні прямого впливу слова на читача, що так цікавило М. Гоголя.

В українському літературознавстві тема вивчається в роботах Ю. Барабаша [3], П. Михеда [11]. П. Михед називає «Вибрані місця» «трагічним твором, що лишився на маргінесах духовних шукачів ХХ ст. і лише нині <...> переживає «друге народження» [11, с. 43], в польському літературознавстві теоретичні роздуми щодо ролі Гоголя спостерігаємо в роботах М. Марковського [22], привертають увагу компаративні розвідки К. Самсея, що порівнює польського поета К.Ц. Норвіда та М. Гоголя як національних пророків, яких не зрозуміли сучасники, які «вказують, що

спочатку треба оздоровити внутрішній світ, а потім відбудеться модернізація зовнішнього» [21]. Дослідник називає Гоголя «мучеником нового часу» [21], що він «коштом власного життя і власної праці вказує шлях для сучасності» [21].

Показовою є і увага до окресленої проблеми з філософської точки зору. Щодо відчуження (самотності) Гоголя Л. Августин зазначає: «Гоголева самотність стає виразом боротьби за «цей» світ і одночасно спробою спасіння себе в світі і поза світом: пошуком спасіння» [17, с. 168]. Зазначаючи, що головною місією письменник вважав воскресіння мертвих душ сучасників, проте «місія суспільного відродження за допомогою мистецтва, прагнення до християнізації культури виявилася невдалою», дослідник констатує «глибоке незрозуміння Гоголя російським суспільством» [17].

Огляд згаданих досліджень і розуміння важливості «Вибраних місць» для їх автора кореспондує з зауваженням І. Виноградова про потребу прочитання твору в контексті художнього цілого: «Тот, кто, вслед за В.Г. Белинским, не принимает последней книги Гоголя (чаще всего по идеологическим причинам), тот столь же радикально расходится с самим писателем и в понимании всего его художественного наследия» [5, с. 419].

Проблема української складової частини в міжкультурному діалозі розглядається, зокрема, в дослідженні В. Звиняцьківського [8], який зазначає: «У каждой национальной культуры есть этот свой заветный смысл, своя особенная роль во всемирном распределении духовной работы. Вот где-то в сфере этого распределения и нужно искать ключ к «украинству» Гоголя. Разумеется, эта работа по-настоящему только еще начинается» [8]. Таке твердження кореспондує з завданням нашої статті.

Окремі аспекти способів реценції Гоголя в Польщі розглянуто у збірці робіт російських і українських дослідників [12], у статті М. Семчук, присвяченій проблемі сприйняття комедії «Ревізор» сучасним читачем, вихованим на масовій культурі та мідл-літературі [24]. Більш вузькій темі «Гоголь і географія» присвячена монографія І. Відугіріте [4], Україні в творчості Гоголя – роботи Ю. Барабаша [1; 2], В. Кошелева [10], П. Михеда [11].

Між тим твір, що є об'єктом дослідження у нашій статті, «Опис (У)країни Гог» М. Сwoжєня, виконує завдання узгодити у свідомості читача «Вибрані місця із листування з друзями» з усією творчістю М. Гоголя, попередньо, до знайомства з текстом самого твору, максимально наблизити читача до жанру, теми, контексту твору, який є дедалі складнішим для розуміння, якщо брати до уваги ті сто сімдесят років, що минули від його першого видання.

Мета статті. У статті я хотіла б зосередитися на тому, як «Вибрані місця із листування з друзями» М. Гоголя представлено польському читачеві, визначити роль української складової частини в процесі інтерпретації твору, окреслити шляхи формування нового канону прочитання Гоголя, вивчити жанрові можливості тривелогу в міжкультурному діалозі, зазначити роль творчості Гоголя в ньому.

Виклад основного матеріалу. Реінтерпретація класики спостерігається в перекладах, адоптаціях, міжсеміотичному перекладі (ілюстраціях, коміксах, екранізаціях), а також у коментарях та інших паратекстових матеріалах. Відкриття і реінтерпретація творчості Гоголя відбувається за законом, що його Р. Якобсон назвав «просторово-часовим поширенням літературних моделей» [16, с. 195]. Як писав Якобсон, «відбір класиків та їх інтерпретацію сучасними течіями» [16, с. 196]

спостерігаємо у формі «дискретних скачків» [16, с. 195]: відродження, відкриття, пізня слава, наступна канонізація. Таким чином, процес формування, а також зміни канону вчений описував як відбір творів, «що належать до живих художніх цінностей» [16, с. 196], під канонічними творами розуміючи ту частину літературної традиції, яка в цю епоху зберігає свою життєвість. Власне про життєвість і популярність творчості М. Гоголя у польського читача свідчить велика потреба актуалізації книги, що розшукує і вивчає М. Сwoжєнь. Пам'ятаємо, що «Опис» з'явився у 2011 р., натомість повний текст перекладу «Вибраних місць» Гоголя – у 2015 р. [24]. «Опис» починається автобіографічною нотаткою: «В мене зберігся список книжок, які я читав у 1978 році – тоді я вже закінчив університет і в курсантському гуртожитку Школи офіцерів запасу поглинав щовечора їх масу. В записі за січень і лютий присутні «Мертві душі» Гоголя, «Євгеній Онегін» і «Борис Годунов» Пушкіна, <...> тож перший слід Гоголя в моєму житті знаходжу тридцять років тому. <...> Ті книжки, що я читав у Школі, де я зустрівся з письменником з Сорочинець, розкладаю зараз – як карти – і дивлюся новими очима» [25, с. 29]. Своїм завданням письменник із Польщі визначає пошук нового канону.

Досліджуваний щоденник є прикладом свідчення реценції іноземної літератури за допомогою паратекстового матеріалу, у функції якого «Опис» виступає. Оглядаючи історію реценції іноземного класика, яким є М. Гоголь у польській літературі, варто дати відповідь на питання про роль перекладів в історії сприймаючої літератури, тобто про вчасну появу і засвоєння перекладених творів.

Вплив динаміки літературного процесу на появу перекладів у системі літератури розглядав І. Евен-Зохар у теорії літератури як полісистеми, зазначаючи, що «переклади беруть активну участь у моделюванні центра полісистеми» [18, с. 23]. Продовжуючи роздуми Р. Якобсона, дослідник називає переклади способом виробництва нових моделей. Умовою для того, щоб переклад з'явився у центрі системи, Евен-Зохар визначає кризові, перехідні ситуації в історії літератури, коли переклад у змозі заповнити певен вакуум [18, с. 25]. Такий вакуум в українсько-польському міжкультурному діалозі, як вважає М. Сwoжєнь, має заповнити твір М. Гоголя. До важливих умов вдалого входження перекладу до сприймаючої літератури І. Евен-Зохар зараховує вибір відповідного коду перекладу [18, с. 27]. Якщо ми маємо справу не з самим перекладом твору, а з міжкультурним перекладом, яким є «Опис», варто дотримуватися логіки дослідника в підході до міжкультурного перекладу. Тому М. Сwoжєнь вважає, що просторовий, геопоетичний [22], а саме український код перекладу збагатить розуміння «Вибраних місць». Подібне осучаснення класика – докладний коментар до ще не виданого твору буде запорукою його прочитання. Зауважимо, що це була не перша спроба. М. Сwoжєнь нагадує, що сучасний читач добре знає зміст листа В. Белінського до М. Гоголя, але не знає твору, що спричинив його появу. Тому лист Белінського до Гоголя, на що на початку книги звертає увагу польський письменник, існує у свідомості читача як паратекст без тексту. Таким родом паратексту Ж. Женетт називав твори «загублені, про які ми не знаємо нічого, крім їх назв. Ці назви, стоячи поодиночі, безумовно, дають поживу розумові <...>, трохи більше, ніж багато робіт, які доступні скрізь і які можна прочитати від початку до кінця» [19, с. 3–4]. Як пише М. Сwoжєнь, книга

Гоголя оживає для поляка тільки тоді, коли йдеться про лист Белінського, що «обурює і звинувачує» [19, с. 23].

Оскільки польський читач Гоголя був знайомий майже з усіма творами письменника у перекладах, можемо говорити про те, що таке знайомство відбулося в кількох вимірах. Гоголь для польського читача – це письменник, який змалював Російську імперію в «Петербурзьких повістях» і провінцію імперії, Малоросію в повістях «Вечорів на хуторі біля Диканьки» та «Миргороду», Росію як царську державу у «Ночі перед різдвом», «Ревізори», «Мертвих душах», православну Росію польський читач мав познавати, знайомлячись із релігійними трактатами письменника. Але головним чином, як зазначав перекладач Збігнєв Подгужець, у свідомості польського читача був присутній Гоголь – геніальний сатирик [20, с. 9].

До початкових спроб познайомити польського читача з іще одним проявом генія письменника, з дискурсом мораліста, глибокими релігійними пошуками належить невеличка книжечка Гоголевих «Максим і інвокацій», що побачила світ у 1993 році [20]. Збірка містила моралізаторські афоризми з «Ревізора», «Мертвих душ», епістолярної спадщини письменника, в тому числі з «Вибраних фрагментів». У вступі відомий перекладач і авторитетний знавець православ'я З. Подгужець наголошує на інтимності як важливій рисі стилю листів письменника, за допомогою якої Гоголь шукав «духовної спорідненості з читачем, бачив у ньому людину таку ж слабку і недосконалу, як він сам» [20, с. 7]. Представляючи уривки з дотепер неznаної книги, автор передмови наголошує, що читач має справу з головною книгою М. Гоголя, в якій письменник прагнув поділитися з усією Росією роздумами про покращення світу, але книга принесла авторові багато неприємностей та розчарувань, бо сучасників «дратував релігійний екстаз Гоголя, іритувала його спокутня жертва» [20, с. 8], тому і рецепти щодо покращення світу за законами християнства здавалися сучасникам Гоголя неприйнятними. Однак теперішній погляд на історію сприйняття Гоголевої книги доводить, що роздуми письменника про виправлення світу започаткували моралізаторський напрям у російській літературі, письменники, починаючи від Гоголя, стали «моральними пророками свого народу» [20, с. 8].

Потребу зміни канону М. Сwoжень переживає в категоріях простору. Якщо раніше в польській літературі російська провінція змальовувалася як біла пустеля, як мапа, що її креслить цар у столиці, як, наприклад, у «Дорозі до Росії» в третій частині «Дядів» А. Міцкевича, то зараз автор травелогу, аналізуючи діалог Белінського і Гоголя, знаходить «свої» гоголівські місця на мапі України, надрукованій у «Газеті Виборчей» [25, с. 22].

Як зазначає Е. Рибицька, «категорії простору можуть бути привабливим аналітичним інструментом у дослідженні зв'язків між національною ідентичністю і літературою» [23, с. 316], спільним інструментарієм письменництва, історії літератури і національної міфології [23, с. 317]. М. Сwoжень вирушає у подорож до місць культурної пам'яті на Україні, що були зображені Гоголем у циклах творів «Вечори на хуторі біля Диканьки» та «Миргород».

Маршрут і сюжет літературної подорожі М. Сwoжєня частково повторює маршрут подорожі сторічної давнини Володимира Гіляровського до українських сіл і містечок, зображених у ранній прозі Гоголя, що став основою сюжету травелогу «На родині Гоголя: (из поездки по Украине)» [6]. Натомість польський письменник весь час нагадує читачеві, що перебуває не

тільки на батьківщині Гоголя, але й в межах давньої Російської імперії і розширює свій культурний ареал двома додатковими пунктами: відвідує Київ і завершує подорож у Ніжині, де письменник перебував довше, ніж у Петербурзі, Москві чи Римі. В той час, коли В. Гіляровський подорожує Гоголевщиною або Гетьманщиною, М. Сwoжєнь повідомляє читачеві, що опинився в Козаччині, країні бароко, тим самим оприлюднює важливе історичне джерело свого твору. Інтертекстуально «Опис» М. Сwoжєня пов'язаний із джерелами з історії та географії України: щоденником Еріха Лясоти (1573–1594) та «Описом України» Гійома Левассера Де Боплана (1660), що підкреслює, окрім назви, і підзаголовок «Літопис 2007 р.». Але датування виконує й іншу функцію, уміщуючи твір у сучасність, автор наголошує на сучасності проблем, що розглядаються. Як вказує автор у списку використаних джерел [25, с. 231], у польському виданні обидві книжки об'єднано під спільною обкладинкою. Хоча польського письменника від французького інженера відділяють чотири століття, М. Сwoжєнь із вдячністю звертається до Боплана: «Вчителю Вільгельме, творцю перших мап України, схилию голову і скидаю капелюха» [25, с. 122]. Власне Г.Л. де Боплан у своєму описі називає Україну Козаччиною. Подорожний щоденник М. Сwoжєня запозичує зі старших описів концепцію України як європеїзованої держави, що знаходиться на перехресті. О. Юферєва зазначає: «Боплан один із перших включає територію України в географію Європи. Євроцентричність погляду француза є фактором сприйняття України як перехідного простору» [15, с. 91].

Символічно, що Сwoжєнь починає свою подорож на Україну з трикутника трьох імператорів, місця колишнього стику кордонів трьох держав: Російської імперії, Пруссії і Австрійської імперії, що знаходиться на території Сілезького воєводства, звідки походить письменник.

У статті, присвяченій жанрові функції епіграфів в «Описі», мною доведено, що твір є зразком жанру травелогу [13]. Варто звернути увагу на жанрові можливості травелогу у вирішенні проблеми, що вивчається. Подорож із Катовиць до Києва – Миргорода – Полтави – Ніжина підпорядковується конкретній меті – знайти книгу «Вибраних місць» М. Гоголя. Пошуки перетворилися на роздуми про ідентичність Гоголя, історію України, сучасність Гоголя. Тревелістика, як зазначає в теоретичній розвідці Т. Гаврилів, є «зберігальною пам'яттю» [5, с. 9], тому в структурі твору важливою є функція оповідача. Функція особистісного документа – донести читачеві зміст, який не донесе фотографія або книга, бо країна Гог відрізняється від зображеного Гоголем. Пошуки книги Гоголя – один із мотивів для її прочитання та перекладу.

Жанр травелогу вимагає опису місця, де перебуває подорожуючий, і особливої ролі автора твору, який постає як письменник, читач, подорожуючий, трансформацію поглядів якого щодо описуваної території як «чужої – рідної землі» спостерігаємо в тексті. Пишучи про Схід, письменник вживає інший культурний код, який «відділяє Схід від Заходу» [25, с. 168], не дає відповіді на питання, чи «Вибрані фрагменти» були великим твором, але наголошує на необхідності його прочитати.

Висновки. Пам'ятаючи про те, що національний простір культури – явище динамічне, що формується [8, с. 89], зазначимо важливість міжкультурного діалогу в його формуванні. У результаті проведеного дослідження варто зазначити націєтворчу роль українсько-польського діалогу. Український код міжкультурного

перекладу стає запорукою розуміння «Вибраних місць із листування з друзями» М. Гоголя, бо тільки завдяки жертві Гоголя можлива теодицея Російської імперії, про можливість якої свого часу писав А. Міцкевич. Перспективою подальших досліджень має стати глибше вивчення творчих стосунків і паралелей між Миколою Гоголем і Великою еміграцією.

Література:

1. Барабаш, Ю. Кибинці й недалеко Кибинців. До Гоголевої духовної біографії. Не відверну лиця. Київ, 2013. С. 73–91.
2. Барабаш Ю. «Місцерозвиток», або чи знаєте ви українську ніч? Не відверну лиця. Київ, 2013. С. 91–105.
3. Барабаш Ю. Самотність Гоголя. Не відверну лиця. Київ, 2013. С. 201–213.
4. Видугирите И. Гоголь и географическое воображение романтизма. Москва, 2019. 320 с.
5. Виноградов И.А. Самая патриотическая книга нашей словесности («Выбранные места из переписки с друзьями Николая Гоголя»). *Литературный факт*. 2017. №. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/samaya-patrioticheskaya-kniga-nashey-slovesnosti-vybrannye-mesta-iz-perepiski-s-druzyami-nikolaya-gogolya>
6. Гаврилів Т. Феноменологічна і прикладна цінність мемуаристики та тревелістики. *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX – першої половини XX століття*. Колективна монографія / [відп. ред. Тарас Пастух]; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. С. 8–46.
7. Гиляровский В.А. На родине Гоголя. (Из поездки по Украине). Москва, 1902. 64 с.
8. Звиняцковский В.Я. В чем же наконец существо «украинства» Гоголя и в чем его особенность. *Н.В. Гоголь и его творческое наследие* : сборник материалов Десятых Гоголевских чтений. Москва, 2010. URL: <http://domgogolya.ru/science/researches/1440/>.
9. Козлик І.В. Теоретико-літературний потенціал літературно-художньої спадщини М.В. Гоголя. *Сучасні мово- і літературознавчі методології та нові прочитання художнього тексту. Антологія / упорядники Л.К. Оляндер, О.В. Богданова, Ю.В. Громик, І.Ф. Штейнер*. Луцьк, 2018. С. 88–108
10. Кошелев В.А. Диканька и Миргород. *Н.В. Гоголь и славянский мир (русская и украинская рецепции)*: Сборник статей / Ред. Н.В. Хомук. Томск, 2008. Вып. 2. С. 3–36
11. Михед П.В. Василь Гоголь-Яновський у культурному контексті часу. *Слово і Час*. 2011. № 9. С. 32–50
12. Михед П. Про «нашого» і «їхнього» Гоголя. *Дивослово*. 2011. № 4. С. 41–46.
13. Н.В. Гоголь и славянский мир (русская и украинская рецепции) : Сборник статей / Ред. Н.В. Хомук. Томск, 2008. Вып. 2. 394 с.
14. Рождественська І.Є. Жанрові функції епіграфів в «Описі країн Гог» (описі України Гоголя) Мар'яна Сwoженя. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018. № 34. Т. 1. С. 92–98.
15. Юферева О.В. Геопоетичні коди Запорозжя в «Описі України» Гійома Левассера Де Боплана. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2017. № 1. С. 90–98.
16. Якобсон Р.О. Лингвистика и поэтика. *Структурализм: «за» и «против»*. Москва, 1975. С. 193–231.
17. Augustyn Leszek. Życie, śmierć i coś jeszcze... Agonistyka religijna w twórczości Mikołaja Gogola. *Studia Religioznawcze*, 2015, Tom 48, Numer 2, s. 155-170, 1708. № 217.-1 (80).
18. Even-Zohar Itamar. Papers in Historical Poetics. Tel Aviv, 1978. 101 p.
19. Genette, Gérard. Paratexts. Thresholds of interpretation. Cambridge, 1997. 427 p.
20. Gogol M. Maksymy i inwokacje. Białystok, 1993. S. 53
21. Karol Samsel: Norwid wypracowuje drogę do polskiej nowoczesności. *Teologia Polityczna Co Tydzień*. Nr 20(112). 2018. URL: <https://teologiapolityczna.pl/karol-samsel-norwid-wypracowuje-droge-do-polskiej-nowoczesnosci>
22. Markowski M. Projekt Gogola. *Literatura na Świecie*. 2016. Nr 9-10 (542-543). S. 364–385.
23. Rybicka Elzbieta. Zwrot topograficzny w badaniach literackich. Od poetyki przestrzeni do polityki miejsca. *Kulturowa teoria literatury*, t. 2, red. Teresa Walas, Ryszard Nycz. Kraków, 2012. S. 311–345
24. Semczuk Małgorzata. Rewizor dla...? Reinterpretacje klasyki rosyjskiej. „Literatura środka”. *Kontekst słowiański*. Pod redakcją Barbary Stempczyńskiej i Lidii Mięrowskiej. Katowice, 2011. S. 202–209
25. Sworzeń M. Mikołaja G. listy polecane. *Tygodnik powszechny*. nr 43. 2015. 19.10.2015. URL: <https://www.tygodnikpowszechny.pl/mikolaja-g-listy-polecane-30751>
26. Sworzeń M. Opis krajiny Gog. Warszawa, 2011. 256 s.

Rozhdstvenska I. Ukrainian code of the Polish reception “Selected Passages from Correspondence with Friends” by Mykola Gogol

Summary. The article is devoted to the analysis of mechanisms of the reception of “Selected Passages from Correspondence with Friends” by Mykola Gogol in modern Polish literary culture and the problem of the Ukrainian component in the modern Polish reception of Gogol’s works.

The object of research is Marian Sworzeń’s travelogue “Description of the country of Gog” as a text that contributes to the formation of a new reading of “Selected Passages from Correspondence with Friends” by M. Gogol. The research was conducted in the context of geopoetics, interpretation, intercultural dialogue. Considerable attention is paid to the essence, nature and characteristics of the Gogol’s image in the minds of the Polish reader. Gogol for the Polish reader is known as a writer who portrayed the Russian Empire in “St. Petersburg Tales” and the province of the empire, Little Russia in the novels “Evenings on a farm near Dykanka” and “Myrhorod”, Russia as a tsarist state in “The Night Before Christmas”, “Inspector”, “Dead Souls”, Orthodox Russia Polish reader had to get acquainted with the writer’s religious treatises. But mainly in the minds of Polish readers was present Gogol – a genius satirist.

The novelty of the study is the problem of perception of a literary work is considered from the point of view of geopoetics. It is proved that that the spatial, geopoetic, namely Ukrainian translation code will enrich the ability to understand “Selected Fragments”. It is proved that M. Sworzeń’s description fulfills a cultural task, actualizing the problem of both Ukrainian-Russian and Ukrainian-Polish cultural borders. These results suggest that the Ukrainian code of intercultural translation becomes the key to understanding Mykola Gogol’s “Selected Passages from Correspondence with Friends”, because only thanks to Gogol’s sacrifice is the theodicy of the Russian Empire possible, about which Adam Mickiewicz once wrote. The name of the travel diary is understood as “Description of Gogol’s Ukraine”.

The prospect of further research should be a deeper study of the creative relations and parallels between Nikolai Gogol and the Great Emigration.

Key words: Gogol, geopoetics, interpretation, intercultural dialogue, translation.